

Plan wynikowy. Klasa 7

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
I.	Hierarchiczna budowa organizmu. Skóra		
1.	Hierarchiczna budowa organizmu człowieka	<ul style="list-style-type: none"> wymienia w sposób uporządkowany elementy hierarchicznej budowy organizmu człowieka wymienia tkanki zwierzęce rozpoznaje na podstawie schematu lub opisu tkankę zwierzęcą wymienia układy narządów tworzące organizm człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> obserwuje pod mikroskopem i rozpoznaje tkankę zwierzęcą wskazuje cechy adaptacyjne tkanek do pełnienia określonych funkcji wyjaśnia, w jaki sposób układy narządów współpracują ze sobą w organizmie człowieka, podaje przykłady tych układów
2.	Budowa i funkcje skóry	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje skóry wymienia elementy budowy skóry wskazuje na modelu lub schemacie elementy budowy skóry 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia związek budowy elementów skóry z pełnionymi przez nie funkcjami opisuje budowę i funkcje poszczególnych elementów skóry wyjaśnia, w jaki sposób naczynia krwionośne reagują na zimno i ciepło wyjaśnia, w jaki sposób naczynia krwionośne regulują temperaturę ciała człowieka wyjaśnia, w jaki sposób gruczoły potowe regulują temperaturę ciała człowieka
3.	Choroby i higiena skóry	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe choroby skóry (czerniak, grzybice skóry) wymienia zasady profilaktyki chorób skóry wymienia zasady higieny skóry uzasadnia konieczność wizyty u lekarza w przypadku zauważenia niepokojących zmian na skórze 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przykładowe choroby skóry (czerniak, grzybice skóry) wyjaśnia, w jaki sposób ochronić się przed czerniakiem i grzybicą skóry wymienia choroby pasożytnicze skóry (wszawica, świerzby) wyjaśnia, w jaki sposób można się zarazić chorobami pasożytniczymi skóry omawia zasady profilaktyki chorób pasożytniczych skóry wyjaśnia związek między nadmierną ekspozycją na promieniowanie UV a ryzykiem wystąpienia choroby nowotworowej skóry wyjaśnia, w jaki sposób dbać o cerę trądzikową
4.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–3	wszystkie wymagania 1–3
II.	Układ ruchu		
1.	Układ ruchu. Budowa i funkcje szkieletu	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy układu ruchu, rozróżnia część czynną i część bierną wymienia najważniejsze funkcje szkieletu wskazuje na modelu lub rysunku części szkieletu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między częścią czynną a częścią bierną układu ruchu podaje przykłady części szkieletu i elementu, który ochrania określa funkcje szkieletu kończyn z obręczami i szkieletu osiowego wyjaśnia związek między częścią szkieletu a pełnioną funkcją

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
2.	Budowa i funkcje szkieletu osiowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje szkieletu osiowego opisuje funkcje szkieletu osiowego podaje nazwy elementów szkieletu osiowego wskazuje na modelu lub schemacie elementy wchodzące w skład szkieletu osiowego 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową a funkcją szkieletu osiowego wymienia odcinki kręgosłupa rozpoznaje kręgi piersiowy i lędźwiowy wskazuje różnice w budowie między kręgiem piersiowym a kręgiem lędźwiowym omawia budowę klatki piersiowej oraz przedstawia jej funkcje wymienia kości wchodzące w skład mózgowca i twarzowca opisuje sposób łączenia się kości mózgowca oraz wykazuje związek z pełnioną przez nie funkcją
3.	Szkielet kończyn i ich obręczy	<ul style="list-style-type: none"> opisuje połączenie kończyny ze szkieletem osiowym wskazuje na modelu lub schemacie elementy szkieletu kończyn oraz ich obręczy podaje nazwy elementów szkieletu kończyn oraz obręczy 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje wybrane modele kości i klasyfikuje je do odpowiedniego szkieletu kończyn tworzy model szkieletu ze schematów / modeli poszczególnych kości wykazuje związek między budową kości kończyny górnej a jej funkcją
4.	Budowa kości	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę zewnętrzną i budowę wewnętrzną kości rozróżnia rodzaje kości wskazuje na schemacie / planszy / modelu różne rodzaje kości określa funkcje kości 	<ul style="list-style-type: none"> określa funkcje tkanki chrzęstnej i tkanki kostnej, a także ich znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania kości wykazuje związek między właściwościami fizycznymi i chemicznymi kości a ich funkcjami przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ składników chemicznych na właściwości kości oraz formułuje wnioski
5.	Praca mięśni szkieletowych	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy elementów budujących mięsień szkieletowy rozpoznaje elementy mięśnia szkieletowego na schemacie lub modelu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje pracę mięśni szkieletowych z uwzględnieniem skurczu i rozkurczu przedstawia współdziałanie układu szkieletowego i układu mięśniowego, czyli mięśni, ścięgien, kości i stawów, w wykonywaniu ruchów wyjaśnia mechanizm antagonistycznej pracy mięśni na przykładzie kończyny górnej wykazuje znaczenie stawu dla wykonywania ruchu
6.	Choroby i higiena układu ruchu	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby zapobiegania wadom postawy (profilaktyka) podaje przykłady schorzeń układu ruchu (skrzywienia kręgosłupa, płaskostopie, krzywica, osteoporoza) 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wpływ aktywności fizycznej na prawidłową budowę i funkcjonowanie układu ruchu wyjaśnia wpływ aktywności fizycznej na prawidłowy rozwój układu ruchu, wyjaśnia zasady profilaktyki schorzeń układu ruchu podaje przyczyny schorzeń układu ruchu (relacje przyczynowo-skutkowe): płaskostopie, krzywica, osteoporoza, skrzywienie kręgosłupa i sposoby profilaktyki uzasadnia potrzebę regularnej aktywności ruchowej w utrzymaniu zdrowia i sprawności fizycznej przez całe życie

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
7.	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania 1–6	▶ wszystkie wymagania 1–6
III.	Układ pokarmowy		
1.	Składniki pokarmowe: białka, cukry, tłuszcze	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia składniki odżywcze ▶ podaje źródła pokarmowe białek, cukrów i tłuszczów ▶ różnicuje źródła białek oraz tłuszczów ▶ wskazuje znaczenia białek, cukrów i tłuszczów dla prawidłowego funkcjonowania organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje znaczenia białek, cukrów i tłuszczów ▶ przedstawia wpływ białek, cukrów i tłuszczów na prawidłowe funkcjonowanie organizmu ▶ wykazuje związek między spożywaniem owoców i warzyw z odpowiednią ilością błonnika pokarmowego a zdrowiem ▶ przeprowadza doświadczenie badające obecność skrobi w wybranych produktach spożywczych ▶ przedstawia wnioski z doświadczenia badającego obecność skrobi w wybranych produktach spożywczych
2.	Sole mineralne, witaminy i woda	<ul style="list-style-type: none"> ▶ podaje źródła pokarmowe soli mineralnych (magnezu, wapnia, żelaza) ▶ wymienia źródła pokarmowe witamin (A, D, K, C, B₆ i B₁₂) ▶ wskazuje znaczenia witamin (A, D, K, C, B₆ i B₁₂) oraz soli mineralnych (magnezu, wapnia, żelaza) dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ▶ wymienia funkcje wody w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje znaczenia wybranych witamin i soli mineralnych dla prawidłowego funkcjonowania organizmu ▶ określa potrzebę suplementacji witaminowej w uzasadnionych przypadkach; ▶ wykazuje zależność między spożywanymi produktami a niedoborem soli mineralnych oraz witamin w organizmie
3.	Budowa układu pokarmowego	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozpoznaje elementy budowy układu pokarmowego na schemacie / modelu / według opisu ▶ wymienia elementy budowy układu pokarmowego ▶ wskazuje funkcje poszczególnych elementów układu pokarmowego ▶ wskazuje rodzaje zębów ▶ określa znaczenie zębów w obróbce pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia funkcje poszczególnych elementów układu pokarmowego ▶ opisuje wpływ budowy jelita cienkiego na proces wchłaniania pokarmu ▶ określa związek budowy narządu układu pokarmowego z pełnioną przez niego funkcją
4.	Trawienie pokarmu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje miejsca trawienia pokarmu ▶ wyjaśnia pojęcie trawienia pokarmu ▶ wymienia produkty trawienia białek, cukrów i tłuszczów ▶ podaje miejsce wchłaniania białek, cukrów i tłuszczów ▶ omawia rolę gruczołów trawiennych w procesie trawienia pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wskazuje miejsca trawienia białek ▶ wskazuje miejsca trawienia cukrów ▶ wskazuje miejsca trawienia tłuszczów ▶ opisuje działanie żółci ▶ opisuje proces emulgacji tłuszczów ▶ wskazuje różnicę między procesem emulgacji a trawieniem ▶ omawia doświadczenie wpływu enzymów śliny na trawienie cukrów złożonych ▶ przeprowadza doświadczenie badające wpływ enzymów śliny na trawienie cukrów złożonych

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
5.	Choroby i higiena układu pokarmowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady prawidłowego odżywiania się wymienia wpływ czynników (płeć, wiek, aktywność fizyczna, stan zdrowia, rodzaj wykonywanej pracy) na potrzebną ilość spożywanego pokarmu podaje zasady profilaktyki wybranych chorób układu pokarmowego (zatrucie pokarmowe, próchnica, rak jelita grubego, WZW typu A, B, C oraz choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy) oblicza wskaźnik BMI opisuje zasady higieny układu pokarmowego wymienia zaburzenia związane z obniżeniem masy ciała wymienia objawy wybranych chorób układu pokarmowego (zatrucia pokarmowego, próchnicy, raka jelita grubego, WZW typu A, B, C oraz choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy) 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wartość BMI przez porównanie obliczonej wartości z przyjętymi normami przedstawia rolę błonnika pokarmowego w prawidłowym funkcjonowaniu układu pokarmowego omawia zasady dobierania produktów pokarmowych z uwzględnieniem talerza zdrowego żywienia lub piramidy zdrowego żywienia i stylu życia przedstawia konsekwencje niewłaściwego odżywiania się omawia skutki niezdrowego stylu życia przedstawia sposoby uniknięcia chorób układu pokarmowego omawia zaburzenia związane z obniżeniem masy ciała
6.	Podsumowanie działu	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie wymagania 1–5 	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie wymagania 1–5
IV.	Układ oddechowy		
1.	Budowa i funkcje układu oddechowego	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje elementy budowy układu oddechowego na schemacie / modelu / według opisu wymienia elementy budowy układu oddechowego wskazuje funkcje poszczególnych elementów układu oddechowego omawia proces wydawania dźwięku 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje funkcje poszczególnych elementów układu oddechowego określa rolę nagłośni omawia budowę płuc określa związek między budową a funkcją poszczególnych narządów układu oddechowego
2.	Funkcja tlenu w organizmie	<ul style="list-style-type: none"> podaje definicję wymiany gazowej podaje definicję oddychania komórkowego wskazuje miejsca wymiany gazowej przedstawia mechanizm wentylacji płuc wymienia substraty i produkty oddychania komórkowego 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje proces wentylacji płuc wskazuje miejsce oddychania komórkowego podaje różnice między oddychaniem a wymianą gazową omawia proces oddychania komórkowego omawia wpływ wysiłku fizycznego na częstotliwość oddechu wykazuje różnice między składem powietrza wdychanego a powietrza wydychanego planuje i przeprowadza doświadczenie badające obecność dwutlenku węgla oraz pary wodnej w wydychanym powietrzu wyciąga wnioski na podstawie doświadczenia badającego obecność dwutlenku węgla oraz pary wodnej w wydychanym powietrzu przeprowadza doświadczenie badające wpływ wysiłku fizycznego na częstotliwość oddechu

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
3.	Choroby i higiena układu oddechowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady higieny układu oddechowego podaje przykłady chorób układu oddechowego (rak płuca, angina, gruźlica) wyjaśnia pojęcie profilaktyka porównuje palenie czynne i palenie bierne wymienia negatywne skutki palenia papierosów oraz zanieczyszczeń powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ palenia papierosów oraz zanieczyszczeń powietrza na układ oddechowy wymienia czynniki wywołujące raka płuca, anginę, gruźlicę opisuje wybrane choroby układu oddechowego (rak płuca, angina, gruźlica) omawia sposoby uniknięcia chorób układu oddechowego
4.	Podsumowanie działu	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie wymagania 1–3 	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie wymagania 1–3
V.	Układ krążenia i odporność		
1.	Skład i funkcje krwi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne składniki krwi (elementy morfotyczne, osocze) wskazuje funkcje poszczególnych elementów krwi wymienia grupy krwi w układzie ABO oraz Rh wyjaśnia pojęcie transfuzji krwi wyjaśnia proces aglutynacji wyjaśnia pojęcie antygen na podstawie tabeli wskazuje uniwersalnego dawcę i uniwersalnego biorcę krwi 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje funkcje poszczególnych składników krwi omawia zależność między dawcą a biorcą krwi względem czynnika Rh; opisuje proces transfuzji krwi omawia zależność między dawcą a biorcą krwi w układzie ABO podaje konsekwencje nieprawidłowej transfuzji krwi wykazuje związek między budową erytrocytu a pełnioną przez niego funkcją opisuje konflikt serologiczny i jego skutki na podstawie antygenów na erytrocytach oraz obecności przeciwciał w osoczu przedstawia uniwersalnego dawcę i uniwersalnego biorcę
2.	Budowa układu krwionośnego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy układu krwionośnego wymienia rodzaje naczyń krwionośnych przedstawia funkcje układu krwionośnego wskazuje na schemacie / według opisu naczynia krwionośne 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje poszczególnych elementów układu krwionośnego przedstawia rolę zastawek w naczyniach krwionośnych wykazuje różnice w budowie naczyń krwionośnych
3.	Budowa i działanie serca	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje serce i określa jego położenie w ciele człowieka wymienia elementy budowy serca (przedsionki i komory serca) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy zastawek serca i wyjaśnia ich działanie opisuje kierunek przepływu krwi przez serce określa wpływ różnych czynników na pracę serca wyjaśnia funkcje przedsionków komór, żył i tętnic opisuje elementy budowy serca: przedsionki, komory, zastawki, naczynia wieńcowe, z uwzględnieniem ich roli wymienia badania wykonywane w diagnostyce chorób serca podaje właściwości tkanki mięśniowej budującej serce określa etapy pracy serca

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
4.	Przepływ krwi przez ciało człowieka	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje miejsca wymiany gazowej podczas krążenia krwi opisuje drogę krwi w ciele człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia powiązanie układu oddechowego z układem krwionośnym i wymianą gazową w obiegu krwi planuje i przeprowadza doświadczenia związane z tętnem i ciśnieniem krwi wyjaśnia, co to jest puls i ciśnienie krwi, z przedstawieniem sposobu ich badania w praktyce wyjaśnia związek pracy serca z tętnem i ciśnieniem krwi
5.	Choroby i higiena układu krwionośnego	<ul style="list-style-type: none"> określa, że dieta i aktywność fizyczna mają wpływ na układ krwionośny podaje przykłady chorób krwi (anemia, białaczka) i układu krwionośnego (miażdżyca, nadciśnienie tętnicze, zawał serca) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby profilaktyki wybranych chorób układu krwionośnego podaje wartości prawidłowego ciśnienia krwi przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety we właściwym funkcjonowaniu układu krwionośnego wskazuje czynniki zwiększające i zmniejszające ryzyko zachorowania na choroby układu krwionośnego podaje przykłady właściwej i niewłaściwej diety, wpływających na zdrowie i choroby układu krwionośnego, uzasadnia zależność między pracą serca a wysiłkiem fizycznym wyjaśnia, dlaczego okresowe wykonywanie badań kontrolnych jest ważne dla naszego zdrowia uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych krwi, pomiaru tętna i ciśnienia krwi określa przyczyny nadciśnienia tętniczego wyjaśnia, jak dochodzi do zawału serca i udaru mózgu uzasadnia związek między właściwym odżywianiem się, aktywnością fizyczną a zmniejszonym ryzykiem rozwoju chorób układu krwionośnego
6.	Budowa i działanie układu limfatycznego	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje na schemacie narządy układu limfatycznego wskazuje układ limfatyczny jako część układu krążenia wymienia funkcje układu limfatycznego 	<ul style="list-style-type: none"> określa zależności między układem krwionośnym a układem limfatycznym wskazuje na powiązania krwi, limfy i płynu tkankowego określa skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego porównuje skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego ze składem i funkcjami krwi opisuje budowę i funkcje narządów układu limfatycznego określa związek między układem limfatycznym a układem odpornościowym

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
7.	Działanie układu odpornościowego	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia, co to jest odporność organizmu ▶ opisuje sposoby nabywania odporności 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ rozróżnia odporność naturalną i sztuczną, bierną i czynną ▶ podaje przykłady odporności wrodzonej ▶ wyjaśnia naturalne mechanizmy odporności nabytej biernej i czynnej ▶ opisuje działanie surowicy i szczepionki oraz wskazuje różnicę między nimi ▶ podaje przykłady szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych oraz ocenia ich znaczenie ▶ opisuje funkcje elementów układu odpornościowego (narządów: śledziony, grasicy, węzłów chłonnych; komórek: makrofagów, limfocytów T i B; cząsteczek: przeciwciał) ▶ uzasadnia konieczność stosowania obowiązkowych szczepień
8.	Zaburzenia pracy układu odpornościowego	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia pojęcie transplantacja ▶ omawia znaczenie przeszczepów narządów w sytuacji ratowania życia ludzkiego ▶ wymienia alergię jako zaburzenie pracy układu odpornościowego ▶ wyjaśnia pojęcie alergii oraz tłumaczy reakcję układu odpornościowego na alergen 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ określa, czym jest AIDS i wyjaśnia wpływ tej choroby na układ odpornościowy ▶ podaje przykłady mechanizmów odporności skierowanej przeciwko konkretnemu antygenowi oraz przykłady mechanizmów, które działają ogólnie ▶ wyjaśnia, na czym polega zgodność tkankowa organizmu ▶ wyjaśnia, na czym polega transplantacja ▶ wyjaśnia, dlaczego niektóre przeszczepy są odrzucane przez organizm biorcy ▶ uzasadnia potrzebę pozyskiwania narządów do transplantacji oraz deklaracji zgody na pobranie narządów po śmierci
9.	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania 1–8	▶ wszystkie wymagania 1–8
VI.	Układ moczowy		
1.	Budowa i funkcje układu moczowego	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wyjaśnia istotę procesu wydalania ▶ wymienia substancje, które są wydalane z organizmu (mocznik, dwutlenek węgla, woda) ▶ wymienia narządy biorące udział w wydalaniu ▶ wskazuje na schemacie elementy układu moczowego ▶ wymienia funkcje układu moczowego 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ omawia funkcje poszczególnych elementów układu moczowego ▶ omawia budowę nerki ▶ wskazuje na schemacie elementy budowy anatomicznej nerki w przekroju podłużnym ▶ wyjaśnia, czym jest nefron

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
2.	Choroby i higiena układu moczowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe choroby układu moczowego (zakażenia dróg moczowych, kamica nerkowa) wymienia zasady profilaktyki chorób układu moczowego wymienia zasady higieny układu moczowego 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wybrane choroby układu moczowego (zakażenia dróg moczowych, kamica nerkowa) analizuje skład i parametry moczu na przykładzie wyników przykładowych badań moczu uzasadnia konieczność badań okresowych moczu wyjaśnia, w jaki sposób pokarmy z wysoką zawartością soli wpływają na funkcjonowanie układu moczowego
3.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–2	wszystkie wymagania 1–2
VII. Układ nerwowy			
1.	Budowa i podział układu nerwowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia części budujące układ nerwowy wymienia funkcje układu nerwowego wskazuje na rysunku lub modelu elementy układu nerwowego rozpoznaje na podstawie opisu lub pod mikroskopem tkankę nerwową 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę układu nerwowego omawia różnice między ośrodkowym układem nerwowym a obwodowym układem nerwowym porównuje funkcje współczulnego układu nerwowego i przywspółczulnego układu nerwowego omawia budowę i funkcję elementów komórki nerwowej wyjaśnia, w jaki sposób przepływa impuls nerwowy przez komórki nerwowe
2.	Działanie ośrodkowego układu nerwowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy budujące ośrodkowy układ nerwowy wymienia funkcje ośrodkowego układu nerwowego wymienia elementy mózgowia wymienia funkcje mózgu wymienia funkcje mózdzku wymienia funkcje pnia mózgu wymienia funkcje rdzenia kręgowego wskazuje elementy budowy ośrodkowego układu nerwowego na modelu lub rysunku 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje budowę i funkcje mózgowia opisuje budowę rdzenia kręgowego uzasadnia, dlaczego procesy oddychania, trawienia, pracy serca są koordynowane niezależnie od woli człowieka wymienia płaty kory mózgowej wskazuje na schemacie lub modelu płaty kory mózgowej omawia funkcje płatów kory mózgowej
3.	Funkcjonowanie obwodowego układu nerwowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy budujące obwodowy układ nerwowy wskazuje na rysunku lub modelu elementy obwodowego układu nerwowego wymienia funkcje obwodowego układu nerwowego wymienia elementy łuku odruchowego wymienia rodzaje odruchów wykonuje doświadczenie i obserwuje mechanizm działania odruchu kolanowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega współdziałanie ośrodkowego układu nerwowego i obwodowego układu nerwowego opisuje działanie łuku odruchowego wymienia przykłady odruchów warunkowych i bezwarunkowych analizuje i formułuje wniosek z doświadczenia dotyczącego mechanizmu działania odruchu kolanowego

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
4.	Choroby i higiena układu nerwowego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia skutki stresu długotrwałego wymienia sposoby radzenia sobie ze stresem wymienia skutki niedoboru snu wymienia zasady zdrowego zasypiania wyjaśnia, czym jest uzależnienie wymienia substancje psychoaktywne 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ stresu na organizm wyjaśnia, jakie jest znaczenie snu dla prawidłowego funkcjonowania układu nerwowego wyjaśnia negatywny wpływ substancji psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, środków dopingujących, nikotyny i e-papierosów, dopalaczy) na funkcjonowanie układu nerwowego wyjaśnia negatywny wpływ nadużywania kofeiny i niektórych leków na funkcjonowanie układu nerwowego
5.	Podsumowanie działu	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie wymagania 1–4 	<ul style="list-style-type: none"> wszystkie wymagania 1–4
VIII.	Narządy zmysłów		
1.	Zmysły i ich narządy. Smak, węch, dotyk	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są zmysły, receptory uzasadnia znaczenie ostrzegawczej roli zmysłów wskazuje umiejscowienie receptorów zmysłu smaku, węchu i dotyku 	<ul style="list-style-type: none"> planuje i przeprowadza doświadczenie sprawdzające gęstość rozmieszczenia receptorów w skórze różnych części ciała bada wrażliwość zmysłu smaku i węchu na podstawie instrukcji wyróżnia rodzaje zmysłów z określeniem ich roli w życiu człowieka planuje doświadczenia lokalizujące receptory zmysłu węchu i smaku interpretuje wyniki doświadczeń badających wrażliwość wybranych komórek zmysłowych wyjaśnia rolę narządów zmysłów w odbieraniu bodźców z otoczenia wyjaśnia zagrożenia wynikające ze zjawiska adaptacji węchu
2.	Powstawanie obrazu w oku	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje elementy budowy oka przedstawia funkcje elementów budowy oka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak powstaje obraz w oku wyjaśnia, w jaki sposób obraz obiektu powstaje na siatkówce oka oraz jego interpretację w mózgu obserwuje i wskazuje obecność tarczy nerwu wzrokowego na siatkówce oka analizuje budowę oka i rolę jego części w procesie widzenia
3.	Działanie narządu słuchu i równowagi	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje elementy budowy ucha omawia funkcje ucha uzasadnia konieczność higieny narządu słuchu 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia funkcje elementów ucha w odbieraniu bodźców dźwiękowych określa przebieg fali dźwiękowej w uchu i powstawanie wrażeń słuchowych analizuje budowę oraz rolę ucha wewnętrznego jako narządu słuchu i równowagi wykazuje związek budowy ucha z pełnioną funkcją

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
4.	Choroby i higiena oka oraz ucha	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wady wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm) definiuje, czym jest hałas wymienia dźwięki szkodliwe dla uszu omawia zasady higieny narządu wzroku 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny powstawania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm) omawia sposoby korygowania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm) wyjaśnia wpływ hałasu na zdrowie człowieka
5.	Podsumowanie działu	Wszystkie wymagania 1–4	Wszystkie wymagania 1–4
IX.	Układ hormonalny		
1.	Budowa i funkcjonowanie układu hormonalnego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia gruczoły dokrewne (przysadka mózgowa, tarczyca, trzustka, nadnercza, jądra i jajniki) i wskazuje ich lokalizację w organizmie człowieka wyjaśnia, co to jest gruczoł dokrewny, hormon 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę hormonów jako chemicznych przekazników wskazuje cechy wspólne oraz różnice między układem nerwowym a układem dokrewnym
2.	Rola wybranych gruczołów układu hormonalnego	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy hormonów i podaje, przez które gruczoły dokrewne są wydzielane przedstawia ogólnie rolę gruczołów dokrewnych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę wybranych gruczołów dokrewnych wymienia hormony płciowe i określa ich znaczenie wyjaśnia antagonizm działania insuliny i glukagonu w regulacji stężenia glukozy we krwi
3.	Zaburzenia pracy układu hormonalnego	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie terapii hormonalnej wskazuje ogólne skutki stosowania preparatów i leków hormonalnych bez konsultacji z lekarzem 	<ul style="list-style-type: none"> podaje skutki stosowania preparatów i leków hormonalnych bez konsultacji z lekarzem wskazuje na specyfikę terapii hormonalnej i konieczność precyzyjnego podawania leków hormonalnych zgodnie z zaleceniami lekarskimi określa skutki nieprawidłowego wydzielania hormonów przez gruczoły dokrewne
4.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–3	wszystkie wymagania 1–3
X.	Układ rozrodczy		
1.	Męski układ rozrodczy	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest rozmnażanie płciowe określa rolę męskiego układu rozrodczego wymienia narządy męskiego układu rozrodczego i wskazuje ich lokalizację na schemacie 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i wskazuje na schemacie zewnętrzne i wewnętrzne męskie narządy płciowe określa rolę męskich zewnętrznych i wewnętrznych narządów płciowych określa znaczenie męskiej komórki rozrodczej w procesie zapłodnienia
2.	Żeński układ rozrodczy	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę żeńskiego układu rozrodczego wymienia narządy żeńskiego układu rozrodczego i wskazuje ich lokalizację na schemacie 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i wskazuje na schemacie zewnętrzne i wewnętrzne żeńskie narządy płciowe określa rolę żeńskich zewnętrznych i wewnętrznych narządów płciowych określa znaczenie żeńskiej komórki rozrodczej w procesie zapłodnienia

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
3.	Cykl miesięczkowy	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy cyklu miesięczkowego kobiety wymienia hormony związane z cyklem miesięczkowym 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje etapy cyklu miesięczkowego kobiety określa funkcję hormonów związanych z cyklem miesięczkowym określa rolę cyklu miesięczkowego kobiety i wskazuje dni płodne na podstawie schematycznego cyklu miesięczkowego przedstawia konsekwencje zapłodnienia, jak i jego braku dla przebiegu cyklu miesięczkowego
4.	Choroby i higiena układu rozrodczego	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie choroby przenoszone drogą płciową wymienia podstawowe zasady higieny układu rozrodczego wymienia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia podstawowe zasady higieny układu rozrodczego przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową uzasadnia konieczność wykonywania badań kontrolnych jako skutecznej formy profilaktyki raka piersi, szyjki macicy czy prostaty
5.	Rozwój od poczęcia do narodzin	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: zygota, zarodek i płód definiuje pojęcie zapłodnienie wymienia etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka wymienia czynniki wpływające negatywnie na ciążę 	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie i przebieg zapłodnienia rozdziela pojęcia: zygota, zarodek i płód rozdziela rozwój zarodkowy i rozwój płodowy charakteryzuje etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka określa znaczenie błon płodowych, łożyska oraz pępowiny dla rozwoju człowieka podaje cechy porodu
6.	Od narodzin do starości	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy rozwoju człowieka od narodzin do śmierci wyjaśnia pojęcie dojrzwania człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia dojrzwanie jako etap rozwoju człowieka charakteryzuje etapy rozwoju człowieka od narodzin do śmierci przedstawia cechy fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzwania człowieka
7.	Podsumowanie działu	wszystkie wymagania 1–6	wszystkie wymagania 1–6
XI.	Homeostaza		
1.	Organizm jako całość	<ul style="list-style-type: none"> analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu wybranych parametrów środowiska wewnętrznego na określonym poziomie (temperatura, poziom glukozy we krwi, ilość wody w organizmie) przedstawia zdrowie jako stan równowagi środowiska wewnętrznego organizmu oraz choroby jako zaburzenia homeostazy definiuje pojęcie zdrowia definiuje pojęcie choroby 	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie współdziałania narządów i układów narządów w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu wyjaśnia, dlaczego nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować leków ogólnodostępnych i suplementów analizuje informacje dotyczące leków uzasadnia, że antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniem lekarza (dawka, godziny przyjmowania leku i długość kuracji) omawia zjawisko antybiotykooporności

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
2.	Parametry życiowe zdrowego człowieka	<ul style="list-style-type: none"> ▶ wymienia układ narządów, który kontroluje utrzymanie równowagi wewnętrznej organizmu ▶ wymienia reakcje organizmu związane z niską temperaturą ciała ▶ wymienia reakcję organizmu związane z wysoką temperaturą ciała ▶ wymienia reakcje organizmu związane z niedoborem wody ▶ wymienia reakcje organizmu związane z nadmiarem wody ▶ wymienia reakcje organizmu na za niskie stężenie glukozy we krwi ▶ wymienia reakcje organizmu na za wysokie stężenie glukozy we krwi 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ opisuje rolę układu nerwowego w utrzymaniu homeostazy ▶ analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu temperatury ciała na określonym poziomie ▶ analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu poziomu glukozy we krwi na określonym poziomie ▶ analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu ilości wody w organizmie na określonym poziomie ▶ analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu wybranych parametrów środowiska wewnętrznego na określonym poziomie (temperatura, poziom glukozy we krwi, ilość wody w organizmie)
3.	Podsumowanie działu	▶ wszystkie wymagania 1–2	▶ wszystkie wymagania 1–2